

ინოვაციური ეკონომიკა – INNOVATIVE ECONOMICS

Ramaz Abesadze

Doctor of economic sciences, Professor

THE MAIN DIRECTIONS OF THE INNOVATION DEVELOPMENT STRATEGY OF THE GEORGIAN ECONOMY

DOI: [10.36172/EKONOMISTI.2022.XVIII.02.RAMAZ.ABESADZE](https://doi.org/10.36172/EKONOMISTI.2022.XVIII.02.RAMAZ.ABESADZE)

Annotation. *The pros and cons of innovative economic development in Georgia are studied and the main directions of the innovative economic development strategy of Georgia are identified.*

Keywords: *Innovation Development Strategy, Innovation Policy, Innovation System, Technology Transfer, Innovation Infrastructure*

Introduction

Every country, regardless of its level of development, should strive in modern conditions to have an effective innovation system based on its own research. To do this, the government must create the conditions to strengthen innovative activities, to raise an innovative creator in the economy. First of all, the government should define the innovation policy of the country and on this basis establish the legal basis for innovation development and create an effective innovation system.

None of the previous governments in Georgia has taken effective measures for innovative development of the economy. Significant steps have been taken to form an appropriate institutional, basic and innovative system. However, documents that directly or indirectly meet the requirements of innovation development have been adopted before. Nor can it be said that the introduction of innovations in the Georgian economy did not take place at all. Some steps have been taken in this direction, especially in the introduction of information and telecommunication technologies. However, all this did not fully meet the requirements of state regulation of the processes needed to create and strengthen the innovation system. This is at a time when many post-Soviet countries have made great strides in this regard, with some paying close attention to the issue from the outset. **Lithuania, Lietuva and Estonia**, for example, have been able to create a fairly developed national innovation system, become members of the European Union, and these systems now operate within the EU's unified innovation system. In Russia, the first document expressing the government's innovation state policy was adopted in 1996 - the Federal Law on Science and State Scientific-Technical Policy, defining the main goals and principles of the state innovation policy. Ways to build an innovative economy were outlined. Innovation development of the economy is the main direction of the national strategy and policy of Kazakhstan. Important documents on this score were adopted in the country from the very beginning. Many documents on the innovation development of the country have been adopted in Ukraine. After that, many institutional documents were adopted in the country.

The strategy of innovation development of the economy should reveal the existing pros and cons, identify the main directions of the country's innovation policy and development of the innovation system.

The current state of innovation development of the Georgian economy

Among the positive measures taken in the direction of innovation development of the economy in Georgia can be distinguished: 1. Work has started to create a legal basis for innovative activities and in 2016 the Law of Georgia „The current state of innovative development of the Georgian economy”; The Georgian Research and Innovation Council was established in 2017; In 2014, the Innovation and Technology Agency of the Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia was established; In 2016, the Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia established the "Department of Communication Information and Modern Technologies"; The following technical parks, innovation centers, Fablabs and clusters were established: Tbilisi, Batumi, Zugdidi, Telavi, Kaspi and Gurjaani technoparks; Akhmeta, Rukhi, Kharagauli, Choport and Baghdati Innovation Centers; Fablabs of Ilia State University, Tbilisi Technopark, Academy of Arts, Tbilisi State University and Technical University, Batumi State University, Kutaisi Akaki Tsereteli University and Zugdidi Technopark. Fablabs also operate on the basis of vocational schools in Mestia, Gurjaani, Akhaltsikhe, Kobuleti, Tslenjikhka, Poti, Ambrolauri and Rustavi; Clusters: "Silicon Valley Tbilisi", Georgian Furniture Cluster, Georgian Film Cluster, Georgia Aisi Cluster. Clusters are being created in the direction of tourism. The project will work in Imereti and Kakheti, which aims to create three thematic clusters: Local Wine and Gastronomic Tourism Cluster, authentic hotel cluster and a cultural heritage cluster; Kutaisi International University, whose educational programs are based on the programs of the Technical University of Munich; In 2014, in order to restore scientific research activities in the agricultural sector, the Agricultural Research Center was established; in 2016, a venture investment program was launched in Georgia - "Startup Georgia" to find financial support for innovative ideas of start-up businesses; Numerous examples can be given of the launch of new modern enterprises in various fields of economics or the introduction of advanced technologies in existing ones. For example: Gardabani thermal power plant equipped with the latest technologies with a capacity of 230 MW; Hydropower plant - Nenskrahes; Five-star tourist complex in Kakheti; Plant for composite parts of civil aircraft; Caspi European standard and high technology brick factory; Metekhi ceramic factory was equipped with modern production lines of the Spanish company; Georgian corn grain processing, oil receiving and combined feed production plant in accordance with modern standards in Samegrelo; Livestock breeding complex, equipped with machines manufactured by the famous company "Big Dutchman"; Rustavi Garment Enterprise - "Kartli Textile", which will eventually employ up to 4 thousand workers [Abesadze ... 2020] and so on.

Despite some success in the direction of innovation development of the economy, there are still unresolved problems, the most notable of which are: Measures taken towards the innovative development of the economy are of a relatively fragmentary and intermittent nature; Not in good condition the scientific potential of the country; Despite some growth, the salaries of scientists are low, which has alarmingly reduced the number of scientists and made the field of science unpredictable; The grant system is underdeveloped, the share of science funding from the state budget to the gross domestic product is almost the lowest in the world. The material-technical base of science is in bad condition etc; The system of secondary, higher, vocational training and continuing education requires a serious transformation. It is not yet fully focused on the demands of knowledge and economics. Getting an education could not be a guaranteed way to increase your income in the future. The staff training system is underdeveloped and inefficient, etc; The system of service of scientific research and transfer of research results in production is underdeveloped; There are no mechanisms to facilitate the diffusion of technologies; Low is level of small and medium business development. There is no SME support infrastructure and innovative SMEs; There is no clear innovation policy - appropriate strategy and mechanism of state regulation, appropriate comprehensive institutional framework

and incentive system for innovation development, incentive financial, tax and other mechanisms; There is no further support for the implementation of projects by donors, which reduces their activities to zero; There is almost no connection between science, business and the state, which is a major requirement of an innovative economy; There are almost no orders from the state and business for scientific research;

10. Innovations based on own research are almost non-existent, innovations are relatively imported only in the field of communications and information technologies; infrastructure Innovative system (business incubators, technoparks, consulting and technology transfer centers, clusters, innovative networks, etc) is underdeveloped; Rural breeding test and consulting stations, consulting centers, hydrometeorological, geological, geodetic, metrological, seismological, modeling, quality management, scientific-technical information, standardization and other services are purely developed; There are many factors hindering the introduction of new technologies: lack of knowledge, lack of political will and institutional support, scarcity of financial resources, political and social tensions;

The main directions of Georgia's innovation policy

The strategy of innovation development of the country's economy should include the directions of the state's innovation policies and the ways of their implementation. First of all, it is necessary for the innovation development policy to be continuous and complex. The main directions of Georgia's innovation policy can be distinguished:

I. Improving Georgia's Innovation System:

1. Formation of the five-link model of the innovation system. In the developed countries of the world, the **three-link model** of the innovation system (spiral) - **science-state-business** - was preferred, but today it is being replaced by a **four-link model** - **science-state-business-civil society**. Another link is added and a five- **link model** is formed - **science-state-business-civic society-environment**. This model, unlike the three- **link model**, implies the principle of openness of innovations, ie the significant involvement of civil society in innovation processes, as well as the existing environment, ie. Consideration of ecological factors, where the environment refers to ecological factors that contribute to the sustainable development and stable functioning of other components [ЦИРЕНЦИКОВ В. 2019].

2. Strengthening scientific potential. For which it is necessary to increase their funding in order to increase the funding of scientists and strengthen the material and technical base of science. Which will allow us to increase the productivity of scientists, and the interest of young people in science. At the present stage, the principle of openness of science is also introduced, according to which scientists freely cooperate with each other both inside and outside the country. This requires involvement in the global scientific space. It is critically important to expand the country's grant system. Grants should exist at all levels (state, university, business level) It is necessary to improve the legal framework of science, which will reflect the modern requirements. Reliable infrastructure for storage, processing and dissemination of scientific data must be established.

3. Improving the education system. Higher education institutions should be funded from the state budget, and be gradually increased. This will help to increase the demand for students and, consequently, to raise the level of knowledge gained. It is necessary to intensify the educational function at all levels of education, which will help reduce people's aspirations towards crime, drug addiction and gambling in the country. The education system must meet the needs of the innovation development of the country's economy

4. Strengthen the import of innovations. Initially, an innovation system should be focused on importing especially the latest technologies and high technologies. This requires the training of

appropriate staff and the creation of mechanisms to facilitate the diffusion of technologies. Many factors hindering the introduction of new technologies must be eliminated: lack of knowledge; Lack of political will and institutional support; Scarcity of financial resources; Political and social tensions; Improving the investment environment to attract innovations from outside, etc.

5. Forming an innovation system based on your own research. It is true that the import of innovation will always take place, but in order to increase the country's competitiveness, it is necessary to gradually form an innovation system based on its own research, which requires complex measures: improving science and education, as well as low-level scientific research services and transferring to production research results; Strengthening the layer of entrepreneurs and inventors; Improving the efficiency of the staff training and retraining system, etc.

6. Improving the infrastructure of the innovation system. Work on infrastructure elements (scientific research institutes; technoparks; business incubators; clusters, small innovative enterprises; innovative technology centers; consulting firms; telecommunication networks; financial instruments, including venture capital, etc.) should be strengthened, in the direction of growth in quantity and efficiency. Creating an environment conducive to innovation (subsidies, tax breaks, risk insurance, etc.); Establish mechanisms to support the implementation of project results implemented by donors. Strengthen rural variety testing and consulting stations, consulting centers, hydrometeorological, geological, geodetic, metrological, seismological, modeling, quality management, scientific-technical information, standardization and other services.

7. Accelerate the development of medium and small businesses. Small and medium-sized enterprises play a key role in: reducing unemployment and poverty; To increase the entrepreneurial potential of the country and thus increase its competitiveness; In the formation of the middle class and thus in the strengthening of the economic, social and political stability of the country, in the reduction of internal migration, since the expansion of medium and small enterprises is practically unlimited. They can be operated anywhere in the area. However, due to their small size, they need significant support from the state. It is necessary to adopt the law "On Small Business Support", which exists in almost every country in the world. This law should create a small business support body (for example, in the United States, such a body is called the Small Business Administration) with appropriate infrastructure-boosting tools (tax breaks, cheap credit, risk insurance, ease of home procurement, etc.). Special attention should be paid to the development of innovative small businesses. In developed countries, such enterprises implement a more innovative idea than large enterprises. Small business has been a priority area of concern for all advanced countries. An exception could be the South Korea, where big business favored big business because of a strong lobbying group, but when they saw that the middle class and social equilibrium were threatened, billions were spent on small business development.

8. Establishment of support mechanisms for further implementation of projects by donors. It is necessary to create a certain subdivision in the Ministry of Economy and Sustainable Development, which will organize the period after the implementation of projects by donors - the introduction of the results obtained.

II. Innovative development of the regions of Georgia

For the innovative development of the economy of regions (districts) it is necessary:

1. The gravity of the innovation development of the regional economy must shift from the center to the regions.

2. The leadership of the regions should turn the regions into attractive areas for foreign investment.
3. The innovation system of the region should be gradually strengthened with the relevant infrastructure (venture funds, technology transfer centers, breeding test stations, consulting centers, hydrometeorological, geological, geodetic, metrological, seismological, model, quality management, scientific and other services). ;
4. The economy of the regions of Georgia is mainly agrarian in nature, so it is important to stimulate the creation of innovative farms;
5. Identification of natural resources of the districts and their effective use;
6. Establishment of structural funds, the main purpose of which will be to provide financial assistance to overcome backwardness through innovative development of the economy;
7. Development of bio-agriculture, promotion of production of ecologically clean and production of organic products and harmonization with their international standards;
8. Development of modern technologies for storage and processing of agricultural products;
9. Establishment and development of regional extension centers within the framework of knowledge dissemination, etc.

III. Creating a market for scientific and technical products

Innovation development of the economy is based on the development of science and, on this basis, innovation. The course should be based on the production of science-based products. For this, it is necessary to increase funding for research and development (which means a combination of work aimed at creating new knowledge and using it to create new products or technology), on the basis of which it will be possible to create a market for scientific and technical products. The consumer in the scientific-technical market is an entrepreneur who wants to increase the competitiveness of his enterprise. The supplier is the organization that creates the new product or technology. The size of this market depends on the volume of innovations created and the activity of introducing these innovations. The commodity form of products is limited in the market of scientific and technical products. The market is supplied with products for individual consumption, thus wholesale trade here usually does not take place. The structure of the market can include both large and medium and small enterprises: higher education institutions, scientific research institutes, research laboratories, project and design bureaus, scientific and technical departments of enterprises and other organizations engaged in scientific and technical activities [Самсонова М.В. 2008].

IV. Economic security of Georgia

The main content of economic security lies in the fact that the country must ensure the constant protection of the vital economic interests of the individual, society and the state and the dynamic development of the economy, both in peaceful and internal and in extreme external situations. It is implemented internationally, nationally, regionally, enterprisely and on a personal level. Its most important interests are based on the innovative development of the economy and increasing its competitiveness: socio-economic and military-political stability; Efficient use and allocation of resources; Protection and realization of the national priorities of the state; Sustainable development; Increasing the welfare of the population and the defense capacity of the country.

The implementation of economic security means the development and implementation of a system of measures that will ensure the independence, identity, development of the country's national economic system, the prevention of internal and external threats, and the adoption of precautionary measures.

To avoid imminent danger, an appropriate organizational structure is needed to implement economic security.

Economic security is based on the following basic principles: taking into account the historical challenges and threats of development; Defining long-term strategic goals and interests; Protection of the vital interests of the individual, society, state; Compatibility of national and international security.

The components of economic security are: financial security, energy security; Food security, as well as security of its separate field or sector, such as industry, transport, communications, tourism, transit, small business, etc.

Government, sectoral and scientific-technical programs should be developed according to all directions of the strategy. At this stage, it is advisable to develop: **"Science and Education Further Development Program", "Industrial Innovation Development Program", "Agricultural Innovation Development Program", "Energy Innovation Development Program", "Small Business Further Development and Support Program"**

It is as a result of radical progressive changes in science and education that it is possible to establish an effective innovation system and an innovative economy. It is also important to ensure the innovative development of the industry, as it is an advanced sector of the economy and without its development it is impossible to develop other sectors. It is the innovative development of industry that should lead to the innovation development of the whole economy. Innovative development of industry should be based on the creation and development of science-extensive productions.

In agriculture households (based on production safety of country) it is necessary to accelerate the creation of households (commodity) on the basis of new technologies. In this area, it is necessary to attract investments of Georgian businesses. Energetics must develop rapidly than others sectors. Essentially, in essence, there is an increase in alternative energies (on the basis of renewable sources of energy). Obstacles, related to the construction of the HES on the part of population, should be removed in a timely manner. Renewable energy is needed not only in the short-term perspectives, it is energy that never exhausted. Without the development of a small business it is impossible to form middle class in the country, decrease unemployment and misery significantly.

Conclusions

1. No previous government in Georgia has taken effective measures towards innovative development of the economy. That is why the formation of the legal basis for innovation and the development of the innovation system starts mainly from 2013.
2. Despite the measures taken, the problems remain today. First of all, innovative development has not taken on a complex and continuous character. There is also almost no innovative system based on its own behaviors. Between science and so on.
3. It is necessary to work out an innovative development strategy and relevant programs for the country. The main directions of innovation policy should be:
 1. Improving the innovation system of Georgia. It includes: establishing a **five-link model** of an innovation system; Strengthening scientific potential; Improving the education system; Strengthening the import of innovations; Formation of an innovation system based on own research; Improving the infrastructure of the innovation system; Accelerating the development of medium and small businesses; Establish mechanisms to further support project implementation by donors;
 2. Innovation development of the regions of Georgia.
 3. Creating a market for scientific and technical products
 4. Economic security of Georgia. It includes financial, energy and food security, as well as security of a particular sector or sector of the economy.

4. State, sectoral and scientific-technical programs should be developed according to all directions of the strategy. At this stage, it is advisable to develop: "Science and Education Further Development Program", "Innovative Industry Development Program", "Agricultural Innovative Development Program", "Energy Innovation Development Program".

References

1. Abesadze R. 2020. Innovation Policy and Innovation System Georgia. Proceedings of the Institute of Economics TGU im. Paata Gugushvili. Tbilissi, University Publishing, Vol. XIII. Timonina I. JI. 2017. (in Georgian)
2. Matias Braun, Sebastián Bustos, Luis Felipe Céspedes. Innovation Strategy and Economic Development
<https://www.cgdev.org/sites/default/files/WP590-Innovation-strategy-economic-development.pdf>
3. Timonina I. JI. 2017. Strategy of Innovation Development Япония: on the way to the fourth proven revolution. Vostok 2017, № 4 (Russian)
4. TSIRENSCHIKOV V. 2019. STRATEGY FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN UNION: NEW GOALS AND INITIATIVES, Modern Europe, No. 6, p. 138–148 (Russian)
5. Samsonova MV 2008. FEATURES OF FORMATION SCIENTIFIC SCIENTIFIC-TECHNICAL PRODUCTS IN CONTEMPORARY CONDITIONS OF HOZSTVOVANIC (Russian)
<https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-formirovaniya-rynka-nauchnotehnicheskoy-produktsii-v-sovremennyh-usloviyah-hozyaystvovaniya>

Рамаз Абесадзе

Доктор экономических наук, профессор

Основные направления Стратегии инновационного развития экономики Грузии

DOI: [10.36172/EKONOMISTI.2022.XVIII.02.RAMAZ.ABESADZE](https://doi.org/10.36172/EKONOMISTI.2022.XVIII.02.RAMAZ.ABESADZE)

Аннотация. изучены плюсы и минусы инновационного экономического развития и определены основные направления стратегии инновационного экономического развития Грузии.

Ключевые слова: стратегия инновационного развития, инновационная политика, инновационная система, трансфер технологий, инновационная инфраструктура.

Введение

Каждая страна, независимо от уровня ее развития, должна стремиться в современных условиях иметь эффективную инновационную систему, основанную на собственных исследованиях. Для этого государство должно создать условия для усиления инновационной деятельности, воспитать инновационного творца в экономике. В первую очередь государство должно определить инновационную политику страны и на этой основе создать правовую базу инновационного развития и создать эффективную инновационную систему. Ни одно из предыдущих правительств Грузии не предприняло действенных мер для инновационного развития экономики. Поэтому формирование правовой базы инноваций и развитие инновационной системы начинается в основном с 2013 года. Сделаны значительные шаги по формированию соответствующей институциональной и инновационной системы. Однако все это не в полной мере отвечало требованиям государственного регулирования процессов, необходимых для создания и укрепления инновационной системы. И это в то время, когда многие постсоветские страны добились больших успехов в этом отношении, а некоторые уделяли этому вопросу пристальное внимание с самого начала. **Литва, Лиегува и Эстония**, например, смогли создать довольно развитую национальную инновационную систему, стать членами Европейского Союза, и эти системы теперь работают в рамках единой инновационной системы ЕС. **В России** первый документ, выражающий инновационную государственную политику правительства, был принят в 1996 г. – Федеральный закон «О науке и государственной научно-технической политике», определяющий основные цели и принципы государственной инновационной политики. Намечены пути построения инновационной экономики. Инновационное развитие экономики является основным направлением национальной стратегии и политики **Казахстана**. Важные документы на этот счет были приняты в стране с самого начала. **В Украине** принято много документов по инновационному развитию страны. Беларусь начала задумываться об инновационной экономике в 90-е годы XX века, признав становление экономики стратегическим направлением развития науки и техники. С тех пор в стране было принято множество институциональных документов.

Стратегия инновационного развития экономики должна выявить существующие плюсы и минусы, определить основные направления инновационной политики страны и развития инновационной системы.

Текущее состояние инновационного развития экономики Грузии

Среди положительных мер, предпринятых в направлении инновационного развития экономики Грузии, можно выделить: Начата работа по созданию правовой базы для инновационной деятельности и в 2016 году принят Закон Грузии «Об инновациях»; В 2017 году был создан Совет по исследованиям и инновациям Грузии; В 2014 году было создано Агентство инноваций и технологий Министерства экономики и устойчивого развития Грузии; В 2016 году Министерство экономики и устойчивого развития Грузии создало «Департамент коммуникационной информации и современных технологий»; Созданы следующие технопарки и инновационные центры, Фаблабы и кластеры: Тбилисский, Батумский, Зугдидский, Телавский, Каспский и Гурджаанский технопарки; Инновационные центры Ахмета, Рухи, Харагаули, Чопорти и Багдати; Фаблабы Государственного университета Ильи, Тбилисского технопарка, Академии художеств, Тбилисского государственного университета и технического университета, Батумского государственного университета, Кутаисского университета Акакия Церетели и Зугдидского технопарка. Фаблабы действуют также на базе профтехучилищ в Местии, Гурджаани, Ахалцихе, Кобулет, Цаленджихе, Пот, Амбролаури и Рустави; Кластеры: "Кремниевая долина Тбилиси", Грузинский мебельный кластер, Грузинский кинокластер, Грузия Айси Кластер. Создаются кластеры в направлении туризма. Проект будет работать в Имеретии и Кахетии, который направлен на создание трех тематических кластеров: Кластер местного вина гастрономического туризма кластер аутентичных отелей и кластер культурного наследия; Кутаисский международный университет, образовательные программы которого основаны на программах Мюнхенского технического университета; В 2014 году в целях восстановления научно-исследовательской деятельности в аграрном секторе создан Центр сельскохозяйственных исследований; В 2016 году в Грузии стартовала программа венчурного инвестирования – «Стартап Грузия» для поиска финансовой поддержки инновационных идей стартап-бизнеса; Можно привести многочисленные примеры запуска новых современных предприятий в различных областях экономики или внедрения передовых технологий в действующие. Например: оснащенная по последнему слову техники Гардабанская ТЭС мощностью 230 МВт; ГЭС - Ненскагес; Пятизвездочный туристический комплекс в Кахетии; Завод композитных деталей гражданской авиации; Каспский кирпичный завод европейского стандарта и высоких технологий; Метехский керамический завод оснащен современными производственными линиями испанской компании; Завод по переработке зерна грузинской кукурузы, приему масла и производству комбикормов в соответствии с современными стандартами в Самегрело; Животноводческий комплекс, оснащенный машинами известной фирмы «Большой Голландец»; Руставское швейное предприятие — «Картли Текстиль», на котором со временем будет занято до 4 тысяч рабочих [Абесадзе... 2020] и так далее.

Несмотря на определенные успехи в направлении инновационного развития экономики, до сих пор остаются нерешенными проблемы, наиболее заметными из которых являются: Принимаемые меры по инновационному развитию экономики носят относительно фрагментарный и непостоянный характер; Не в лучшем состоянии Научный потенциал страны; Несмотря на некоторый рост, заработная плата ученых низка, что тревожно сократило количество ученых и сделало область науки непредсказуемой; Система грантов развита слабо, доля финансирования науки из государственного бюджета в валовом внутреннем продукте едва ли не самая низкая в мире. Материально-техническая база науки находится в плачевном состоянии и т.д. Серьезной трансформации требует система среднего, высшего, профессионального и непрерывного образования. Она еще не полностью ориентирована на запросы знаний и экономики. Получение образования не может быть гарантированным способом увеличения вашего дохода в будущем. Система обучения персонала неразвита и неэффективна и т.д. Неразвита система обслуживания научных исследований и передачи результатов исследова-

ний в производство; Отсутствуют механизмы, облегчающие распространение технологий; Низкий уровень развития малого и среднего бизнеса. Отсутствует инфраструктура поддержки МСП и инновационные МСП; Отсутствует четкая инновационная политика - соответствующая стратегия и механизм государственного регулирования, соответствующая комплексная институциональная база и система стимулирования инновационного развития, стимулирующие финансовые, налоговые и другие механизмы; Отсутствует дальнейшая поддержка реализации проектов донорами, что сводит их активность к нулю; Практически отсутствует связь между наукой, бизнесом и государством, что является важнейшим требованием инновационной экономики; Заказов от государства и бизнеса на научные исследования почти нет; Инновации, основанные на собственных исследованиях, практически отсутствуют, относительно импортируются инновации только в области связи и информационных технологий; инфраструктура Инновационной системы (бизнес-инкубаторы, технопарки, центры консалтинга и трансферта технологий, кластеры, инновационные сети и др.) развита слабо; Слабо развиты сельские племенные опытно-консультационные станции, консультационные центры, гидрометеорологические, геологические, геодезические, метрологические, сейсмологические, моделирующие, управленческие, научно-технические информационные, стандартизационные и другие службы; Внедрению новых технологий препятствует множество факторов: недостаток знаний, отсутствие политической воли и институциональной поддержки, нехватка финансовых ресурсов, политическая и социальная напряженность;

Основные направления инновационной политики Грузии

Стратегия инновационного развития экономики страны должна включать в себя направления инновационной политики государства и пути их реализации. Прежде всего необходимо, чтобы политика инновационного развития была непрерывной и комплексной. Можно выделить основные направления инновационной политики Грузии:

I. Развитие инновационной системы Грузии

1. Становление пятизвенной модели инновационной системы. В развитых странах мира предпочтение отдавалось трехзвенной модели инновационной системы (спирали) - **наука-государство-бизнес**, но сегодня ей на смену приходит **четырёхзвенная модель - наука-государство-бизнес-гражданское общество**. Добавляется еще одно звено и формируется пятизвенная модель - **наука-государство-бизнес-гражданское общество-окружающая среда**. Эта модель, в отличие от трехзвенной модели, предполагает принцип открытости инноваций, т.е. значительное вовлечение гражданского общества в инновационные процессы, а также существующей среды, т.е. рассмотрение экологических факторов, где под окружающей средой понимаются экологические факторы, способствующие устойчивому развитию и стабильному функционированию других компонентов [ЦИРЕНЩИКОВ В. 2019].

2. Укрепление научного потенциала. Для чего необходимо увеличить их финансирование, чтобы увеличить зарплату ученых и укрепить материально-техническую базу науки, что позволит повысить продуктивность ученых, интерес молодежи к науке. На современном этапе также вводится принцип открытости науки, согласно которому ученые свободно сотрудничают друг с другом как внутри страны, так и за ее пределами. Для этого необходима вовлеченность в мировое научное пространство. Крайне важно расширить грантовую систему страны. Гранты должны существовать на всех уровнях (государственный, университетский, бизнес-уровень). Необходимо совершенствовать правовую базу науки, которая будет отражать современные требования. Должна быть

создана надежная инфраструктура для хранения, обработки и распространения научных данных.

3. Совершенствование системы образования. Высшие учебные заведения должны финансироваться из государственного бюджета и постепенно увеличиваться. Это будет способствовать повышению востребованности студентов и, как следствие, повышению уровня получаемых знаний. Необходимо активизировать воспитательную функцию на всех уровнях образования, что будет способствовать снижению стремления людей к преступности, наркомании и азартным играм в стране. Система образования должна отвечать требованиям инновационного развития экономики страны.

4. Усиление импорта инноваций. Изначально инновационная система должна быть ориентирована на импорт особенно новейших и высоких технологий. Это требует подготовки соответствующего персонала и создания механизмов, облегчающих распространение технологий. Многие факторы, препятствующие внедрению новых технологий, должны быть устранены: недостаток знаний; Отсутствие политической воли и институциональной поддержки; Нехватка финансовых ресурсов; Политическая и социальная напряженность; Улучшение инвестиционной среды для привлечения инноваций извне и др.

5. Формирование инновационной системы на основе собственных исследований. Однако, импорт инноваций будет иметь место всегда, но для повышения конкурентоспособности страны необходимо постепенно формировать инновационную систему на основе собственных исследований, что требует комплексных мер: Совершенствование науки и образования, так и низкого уровня научно-исследовательских услуг и передачи на производство результатов исследований; Укрепление слоя предпринимателей и изобретателей; Повышение эффективности системы подготовки и переподготовки кадров и др.

6. Совершенствование инфраструктуры инновационной системы. Усилить работу по элементам инфраструктуры (научно-исследовательские институты, технопарки, бизнес-инкубаторы, кластеры, малые инновационные предприятия, центры инновационных технологий, консалтинговые фирмы, телекоммуникационные сети, финансовые инструменты, в том числе венчурный и др.) в направлении как количественного роста так и роста их эффективности. Должны быть созданы условия, благоприятствующие инновациям (субсидии, налоговые льготы, страхование рисков и т.д.); Создание механизмов поддержки реализации результатов проектов, реализованных донорами. Усиление сельских сортоиспытательных и консультационных станций, консультационных центров, гидрометеорологической, геологической, геодезической, метрологической, сейсмологической, моделирующей, управления качеством, научно-технической информации, стандартизации и других служб.

7. Ускорить развитие среднего и малого бизнеса. Малые и средние предприятия играют ключевую роль: в сокращении безработицы и бедности; Повышении предпринимательского потенциала страны и тем самым повышении ее конкурентоспособности; В формировании среднего класса и тем самым в укреплении экономической, социальной и политической стабильности страны, в сокращении внутренней миграции, так как расширение средних и малых предприятий практически не ограничено. Их можно эксплуатировать в любой точке области. Однако из-за своего небольшого размера они нуждаются в значительной поддержке со стороны государства. Необходимо принять закон «О поддержке малого предпринимательства», который есть практически во всех странах мира. Этот закон должен создать орган поддержки малого бизнеса (например, в США такой орган называется Администрация малого бизнеса) с соответствующими инструментами развития инфраструктуры (налоговые льготы, дешевые кредиты, страхование рисков, простота покупки жилья и т. д.). Особое внимание следует уделить развитию инновационного малого бизнеса. В развитых странах такие пред-

приятия реализуют более инновационную идею, чем крупные предприятия. Малый бизнес был приоритетной сферой интересов всех развитых стран. Исключением могла быть Южная Корея, где крупный бизнес поддерживал крупный бизнес из-за сильной лоббистской группы, но когда они увидели, что средний класс и общественное равновесие находятся под угрозой, миллиарды были потрачены на развитие малого бизнеса.

8. Создание механизмов поддержки дальнейшей реализации проектов донорами.

Необходимо создать в Министерстве экономики и устойчивого развития некое подразделение, которое будет организовывать период после реализации проектов донорами – внедрения полученных результатов.

II. Инновационное развитие регионов Грузии

Для инновационного развития экономики регионов (районов) необходимо:

1. Акцент инновационного развития региональной экономики должен переместиться из центра в регионы.
2. Руководство регионов должно превратить регионы в привлекательные площадки для иностранных инвестиций.
3. Инновационную систему региона постепенно укреплять соответствующей инфраструктурой (венчурные фонды, центры трансферта технологий, селекционные испытательные станции, консультационные центры, гидрометеорологические, геологические, геодезические, метрологические, сейсмологические, модельные, службы управления качеством, научные и другие службы).
4. Экономика регионов Грузии носит в основном аграрный характер, поэтому важно стимулировать создание инновационных ферм;
5. Выявление природных ресурсов районов и их эффективное использование;
6. Создание структурных фондов, основной целью которых будет оказание финансовой помощи для преодоления отсталости за счет инновационного развития экономики;
7. Развитие биоземледелия, продвижение экологически чистых и био продуктов и гармонизация их с международными стандартами;
8. Разработка современных технологий хранения и переработки сельскохозяйственной продукции;
9. Создание и развитие региональных центров расширение в рамках распространения знаний и т.д.

III. Создание рынка научно-технической продукции

Инновационное развитие экономики базируется на развитии науки и на этой основе - инноваций. Курс должен быть основан на производстве наукоемкой продукции. Для этого необходимо увеличить финансирование исследований и разработок (под которыми понимается сочетание работ, направленных на создание новых знаний и их использование для создания новых продуктов или технологий), на основе которых можно будет создать рынок для научно-технической продукции. Потребителем на научно-техническом рынке является предприниматель, желающий повысить конкурентоспособность своего предприятия. Поставщик — это организация, которая создает новый продукт или технологию. Размер этого рынка зависит от объема создаваемых инноваций и активности внедрения этих инноваций. Товарная форма продукции ограничена на рынке научно-технической продукции. Рынок снабжается продукцией для индивидуального потребления, поэтому оптовая торговля здесь обычно не ведется.

В структуру рынка могут входить крупные, средние и малые предприятия: высшие учебные заведения, научно-исследовательские институты, научно-исследовательские лаборатории, проектные и конструкторские бюро, научно-технические подразделения предприятий и другие организации, осуществляющие научно-техническую деятельность. [Самсонова М.В. 2008].

IV. Экономическая безопасность Грузии

Основное содержание экономической безопасности заключается в том, что страна должна обеспечивать постоянную защиту жизненно важных экономических интересов личности, общества и государства и динамичное развитие экономики как в мирных, так и внутренних и внешних экстремальных ситуациях. Он реализуется на международном, национальном, региональном, корпоративном и личном уровне. Его важнейшие интересы основаны на инновационном развитии экономики и повышении ее конкурентоспособности: социально-экономическая и военно-политическая стабильность; Эффективное использование и распределение ресурсов; Защита и реализация национальных приоритетов государства; Устойчивое развитие; Повышение благосостояния населения и обороноспособности страны.

Реализация экономической безопасности означает разработку и реализацию системы мер, обеспечивающих независимость, самобытность, развитие народнохозяйственной системы страны, предотвращение внутренних и внешних угроз, принятие предупредительных мер, чтобы избежать неминуемой опасности. Для реализации экономической безопасности необходима соответствующая организационная структура.

Экономическая безопасность базируется на следующих основных принципах: учет исторических вызовов и угроз развития; Определение долгосрочных стратегических целей и интересов; Защита жизненно важных интересов личности, общества, государства; Совместимость национальной и международной безопасности.

Составляющими экономической безопасности являются: финансовая безопасность, энергетическая безопасность; Продовольственная безопасность, а также безопасность отдельной ее области или отрасли, такой как промышленность, транспорт, связь, туризм, транзит, малый бизнес и т.д.

По всем направлениям стратегии должны разрабатываться государственные, отраслевые и научно-технические программы. На данном этапе целесообразно разработать: **«Программу дальнейшего развития науки и образования»**, **«Программу инновационного развития промышленности»**, **«Программу инновационного развития сельского хозяйства»**, **«Программу инновационного развития энергетики»**, **«Программу дальнейшего развития и поддержки малого бизнеса»**.

Именно в результате радикальных прогрессивных изменений в науке и образовании возможно создание эффективной инновационной системы и инновационной экономики. Также важно обеспечить инновационное развитие отрасли, так как это передовой сектор экономики и без его развития невозможно развитие других секторов. Именно инновационное развитие промышленности должно привести к инновационному развитию всей экономики. Инновационное развитие промышленности должно основываться на создании и развитии наукоемких производств.

В сельском хозяйстве (которое является основой продовольственной безопасности страны) должно быть ускорено создание хозяйства (товарного) на базе новейших технологий. В эту сферу должны быть привлечены инвестиции грузинских бизнесменов. Энергетика должна развиваться более быстрыми темпами, чем другие отрасли. Основным направлением, естественно, является усиление альтернативной энергетики (на основе возобновляемых источников энергии). Препятствия, связанные

со строительством ГЭС со стороны населения, должны быть устранены в срочном порядке. Возобновляемая энергия нужна не только в краткосрочной перспективе, это энергия будущего, которая никогда не иссякнет. Без развития малого бизнеса невозможно будет сформировать в стране средний класс, значительно сократив безработицу и бедность.

Выводы

1. Ни одно предыдущее правительство Грузии не принимало действенных мер по инновационному развитию экономики,

2. Несмотря на принятые меры, проблемы остаются и сегодня. Во-первых, инновационное развитие не приняло комплексный и непрерывный характер. Также практически отсутствует инновационная система, основанная на собственном поведении. Между наукой и т.д.

3. Необходимо разработать стратегию инновационного развития и соответствующие программы страны. Основными направлениями инновационной политики должны быть:

1. Совершенствование инновационной системы Грузии. Он включает: создание пятизвенной модели инновационной системы; Укрепление научного потенциала; Совершенствование системы образования; усиление импорта инноваций; Формирование инновационной системы на основе собственных исследований; Совершенствование инфраструктуры инновационной системы; Ускорение развития среднего и малого бизнеса; Создать механизмы для дальнейшей поддержки реализации проектов донорами;

2. Инновационное развитие регионов Грузии.

3. Создание рынка научно-технической продукции

4. Экономическая безопасность Грузии. Она включает в себя финансовую, энергетическую и продовольственную безопасность, а также безопасность той или иной отрасли или сектора экономики.

4. Государственные, отраслевые и научно-технические программы должны разрабатываться по всем направлениям стратегии. На данном этапе целесообразно разработать: «Программу дальнейшего развития науки и образования», «Программу развития инновационной промышленности», «Программу инновационного развития сельского хозяйства», «Программу инновационного развития энергетики».

Литература

6. Абесадзе Р. 2020. Инновационная политика и инновационная система Грузии. Сборник научных трудов Института экономики ТГУ им. Паата Гугушвили. Тбилиси, Издательство университета, Vol. XIII (на грузинском).
7. Matias Braun, Sebastián Bustos, Luis Felipe Céspedes. Innovation Strategy and Economic Development.
<https://www.cgdev.org/sites/default/files/WP590-Innovation-strategy-economic-development.pdf>
8. Циренщиков В. 2019. Стратегия инновационного развития Евросоюза: новые цели и инициативы, «Современная Европа», №6, с. 138–148.
9. Тимонина И. Л. 2017. Стратегия инновационного развития Японии: на пути к четвертой промышленной революции. “Восток” 2017, №4.
10. Самсонова М.В. 2008. Особенности формирования рынка научно-технической продукции в современных условиях хозяйствования.
<https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-formirovaniya-rynka-nauchnotekhnicheskoy-produktsii-v-sovremennyh-usloviyah-hozyaystvovaniya>

რამაზ აბესაძე

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

საქართველოს ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების სტრატეგიის ძირითადი მიმართულებები

DOI: [10.36172/EKONOMISTI.2022.XVIII.02.RAMAZ.ABESADZE](https://doi.org/10.36172/EKONOMISTI.2022.XVIII.02.RAMAZ.ABESADZE)

ანოტაცია. გამოკვლეულია საქართველოსში ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების მიმართულებით არსებული დადებითი და უარყოფითი მხარეები და განსაზღვრულია საქართველოს ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების სტრატეგიის ძირითადი მიმართულებები.

საკვანძო სიტყვები: ინოვაციური განვითარების სტრატეგია, ინოვაციური პოლიტიკა, ინოვაციური სისტემა, ტექნოლოგიების ტრანსფერი, ინოვაციური ინფრასტრუქტურა

შესავალი

ყველა ქვეყანა, მიუხედავად იმისა, განვითარების თუ რა დონეზე იმყოფება, თანამედროვე პირობებში უნდა ცდილობდეს, ჰქონდეს საკუთარ კვლევებზე დაფუძნებული ეფექტიანი ინოვაციური სისტემა. ამისათვის მთავრობამ უნდა შექმნას პირობები ინოვაციური საქმიანობის გასაძლიერებლად, ეკონომიკაში ინოვაციური მდგენელის გასაზრდელად. უპირველეს ყოვლისა, მთავრობამ უნდა განსაზღვროს ქვეყნის ინოვაციური პოლიტიკა და ამის საფუძველზე ჩამოაყალიბოს ინოვაციური განვითარების სამართლებრივი ბაზა და შექმნას ეფექტიანი ინოვაციური სისტემა.

საქართველოში არცერთი წინა მთავრობა არ ახორციელებდა ქმედით ღონისძიებებს ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების მიმართულებით. ამიტომაც, რომ ინოვაციების სამართლებრივი ბაზის ფორმირება და ინოვაციური სისტემის განვითარება ძირითადად 2013 წლიდან იწყება, როდესაც ქვეყანაში აღიარებულ იქნა ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების გზა. თუმცა, მანამდეც იყო მიღებული დოკუმენტები, რომლებიც არაპირდაპირ ან პირდაპირ პასუხობენ ინოვაციური განვითარების მოთხოვნებს. არც იმის თქმა შეიძლება, რომ ინოვაციების დანერგვას საქართველოს ეკონომიკაში ადგილი საერთოდ არ ჰქონდა. ამ მიმართულებით გარკვეული ნაბიჯები იდგმებოდა, განსაკუთრებით საინფორმაციო-ტელესაკომუნიკაციო ტექნოლოგიების დანერგვის მიმართულებით. მაგრამ, ყოველივე ეს სრულიადაც ვერ აკმაყოფილებდა ინოვაციური სისტემის შესაქმნელად და გასაძლიერებლად საჭირო პროცესების სახელმწიფო რეგულირების მოთხოვნებს. ეს მაშინ, როდესაც ბევრმა პოსტსაბჭოთა ქვეყანამ ამ მხრივ დიდ წარმატებებს მიაღწია, ზოგამაც ამ საკითხს დიდი ყურადღება თავიდანვე დაუთმო. მაგალითად **ლიტვამ, ლიეტუვამ და ესტონეთმა** შეძლეს, შეექმნათ საკმაოდ განვითარებული ეროვნული ინოვაციური სისტემა, გახდნენ ევროკავშირის წევრები და ეს სისტემები ამჟამად ევროკავშირის ერთიან ინოვაციურ სისტემაში ფუნქციონირებენ. **რუსეთში** პირველი დოკუმენტი, სადაც გამოხატული იყო მთავრობის ინოვაციური სახელმწიფო პოლიტიკა, მიღებულ იქნა უკვე 1996 წელს – ფედერალური კანონი “მეცნიერებისა და სახელმწიფო სამეცნიერო-ტექნიკური პოლიტიკის შესახებ”, სადაც განსაზღ-

ვრულია სახელმწიფოს ინოვაციური პოლიტიკის ძირითადი მიზნები და პრინციპები. დაისახა ინოვაციური ეკონომიკის მშენებლობის გზები. ეკონომიკის ინოვაციური განვითარება წარმოადგენს **ყაზახეთის** ეროვნული სტრატეგიისა და პოლიტიკის მთავარ მიმართულებას. ქვეყანაში ამასთან დაკავშირებით თავიდანვე მიღებულ იქნა მნიშვნელოვანი დოკუმენტები. **უკრაინაში** მრავალი დოკუმენტია მიღებული ქვეყნის ინოვაციური განვითარების შესახებ, **ბელორუსიაში** XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან დაიწყო ინოვაციურ ეკონომიკაზე ფიქრი, სტრატეგიულ მიმართულებად აღიარებულ იქნა ეკონომიკის დაფუძნება მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების განვითარებაზე. ამის შემდეგ ქვეყანაში მიიღეს მრავალი ინსტიტუციური დოკუმენტი.

ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების სტრატეგიამ უნდა გამოავლინოს არსებული დადებითი და უარყოფითი მხარეები, განსაზღვროს ქვეყნის ინოვაციური პოლიტიკისა და ინოვაციური სისტემის განვითარების ძირითადი მიმართულებები.

საქართველოს ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების არსებული მდგომარეობა

საქართველოში ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების მიმართულებით განხორციელებული დადებითი ღონისძიებებიდან შეიძლება გამოიყოს: **1.** დაიწყო მუშაობა ინოვაციური საქმიანობის საკანონმდებლო ბაზის შესაქმნელად და 2016 წელს მიღებულ იქნა საქართველოს კანონი „**ინოვაციების შესახებ**“; **2.** 2017 წელს შეიქმნა **საქართველოს კვლევებისა და ინოვაციების საბჭო**; **3.** 2014 წელს შეიქმნა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი გნვითარების სამინისტროს **ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო**; **4.** 2016 წელს შეიქმნა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი გნვითარების სამინისტროს „**კავშირგაბმულობის საინფორმაციო და თანამედროვე ტექნოლოგიების დეპარტამენტი**“; **5.** შეიქმნა შემდეგი ტექნიკური პარკები, ინოვაციების ცენტრები, ფაბლაბები და კლასტერები: თბილისის, ბათუმის, ზუგდიდის, თელავის, კასპისა და გურჯაანის ტექნოპარკები; დაბა ახმეტის, რუხის, ხარაგაულის, ჭოპორტისა და ბაღდათის ინოვაციების ცენტრები; ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის, თბილისის ტექნოპარკის, სამხატვრო აკადემიის, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და ტექნიკური უნივერსიტეტის, ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის, ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელობის უნივერსიტეტისა და ზუგდიდის ტექნოპარკის ფაბლაბები. ფაბლაბები ფუნქციონირებს ასევე მესტიაში, გურჯაანში, ახალციხეში, ქობულეთში, წალენჯიხაში, ფოთში, ამბროლაურსა და რუსთავში პროფესიული სასწავლებლების ბაზაზე; კლასტერები: „სილიკონ ველი თბილისი“, ქართული ავეჯის კლასტერი, საქართველოს კინოკლასტერი, საქართველოს აისიტი კლასტერი. მიმდინარეობს კლასტერების შექმნა ტურიზმის მიმართულებით. პროექტი იმუშავებს იმერეთსა და კახეთში, რაც სამი თემატური კლასტერის შექმნას ისახავს მიზნად: ადგილობრივი ღვინისა და გასტრონომიული ტურიზმის კლასტერი, ავთენტური სასტუმროების კლასტერი და კულტურული მემკვიდრეობის კლასტერი; ქუთაისის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, რომლის საგანმანათლებლო პროგრამები მიუზნენის ტექნიკური უნივერსიტეტის პროგრამებს ეყრდნობა; **7.** 2014 წელს აგრარულ სექტორში სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის აღდგენის მიზნით, შეიქმნა სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი; **8.** 2016 წელს საქართველოში ამოქმედდა ვენჩურული საინვესტიციო პროგრამა - **“სტარტაპ საქართველო”** დამწყები ბიზნესების ინოვაციური იდეების ფინანსური

მხარდაჭერის აღმოსაჩენად; 9. მრავალი მაგალითის მოყვანა შეიძლება ეკონომიკის სხვადასხვა სფეროში ახალი თანამედროვე საწარმოების ამოქმედების ან არსებულში მოწინავე ტექნოლოგიების დანერგვის შესახებ. მაგალითად: უახლესი ტექნოლოგიებით აღჭურვილი 230 მეგავატი სიმძლავრის გარდაბნის თბოელექტროსადგური; ჰიდროელექტროსადგური – ნენსკრაჰესი; ხუთვარსკვლავიანი ტურისტული კომპლექსი კახეთში; სამოქალაქო თვითმფრინავების კომპოზიტური ნაწილების ქარხანა; კასპის ევროპული სტანდარტებისა და მაღალი ტექნოლოგიების აგურის ქარხანა; მეტეხის ესპანური კომპანიის თანამედროვე საწარმოო ხაზებით აღიჭურვილი კერამიკული პროდუქციის ქარხანა; თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისი ქართული სიმინდის მარცვლის გადამამუშავებელი, ზეთის მიმღები და კომბინირებული საკვების მწარმოებელი ქარხანა სამეგრელოში; მეცხოველეობის სანაშენე კომპლექსი, რომელიც აღჭურვილია ცნობილი კომპანია „Big Dutchman“-ის მიერ წარმოებული მანქანა-დანადგარებით; რუსთავის სამკერვალო საწარმო - "ქართლი ტექსტილი", რომელიც საბოლოოდ 4 ათასამდე მშრომელს დაასაქმებს [ახესამე... 2020] და ა.შ.

მიუხედავად გარკვეული წარმატებისა, ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების მიმართულებით, ჯერ კიდევ რჩება გადაუჭრელი პრობლემები, რომელთაგან აღსანიშნავია: ეკონომიკის ინოვაციური განვითარებისაკენ განხორციელებულ ღონისძიებებს აქვს შედარებით ფრაგმენტული და წყვეტილი ხასიათი; არასათანადო მდგომარეობაშია ქვეყნის სამეცნიერო პოტენციალი: მიუხედავად გარკვეული ზრდისა, მცირეა მეცნიერთა ხელფასი, რის გამოც საგანგაშოდ შემცირდა მეცნიერთა რაოდენობა და არაპრესტიჟული გახდა მეცნიერების სფერო; განუვითარებელია საგრანტო სისტემა, მსოფლიოში თითქმის ყველაზე დაბალია სახელმწიფო ბიუჯეტიდან მეცნიერების დაფინანსების ხვედრითი წილი მთლიან შიდა პროდუქტში. ცუდ მდგომარეობაშია მეცნიერების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა და ა.შ.; სერიოზულ გარდაქმნას მოითხოვს საშუალო, უმაღლესი, პროფესიული მომზადებისა და უწყვეტი განათლების სისტემა. იგი ჯერ კიდევ სრულად არ არის ორიენტირებული ცოდნასა და ეკონომიკის მოთხოვნებზე. განათლების მიღება ვერ გახდა მომავალში შემოსავლის ზრდის გარანტირებული საშუალება. განუვითარებელი და არაეფექტიანია კადრების გადამზადების სისტემა და ა. შ.; დაბალგანვითარებულია სამეცნიერო კვლევების მომსახურებისა და კვლევის შედეგების წარმოებაში გადაცემის სისტემა; არ არსებობს ტექნოლოგიების დიფუზიის ხელშემწყობი მექანიზმები; დაბალია მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების დონე. არ არსებობს მცირე საწარმოთა მხარდაჭერი ინფრასტრუქტურა და ინოვაციური მცირე საწარმოები; არ არსებობს მკვეთრად გამოკვეთილი საინოვაციო პოლიტიკა შესაბამისი სტრატეგია და სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმი, სრულყოფილი ინსტიტუციური ბაზა და ინოვაციების განვითარების მასტიმულირებელი სისტემა, წამახალისებელი საფინანსო, საგადასახადო და სხვა მექანიზმები; არ ხდება დონორების მიერ პროექტების განხორციელების შემდგომი მხარდაჭერა, რასაც ნულამდე დაჰყავს მათი საქმიანობა; თითქმის არ არსებობს კავშირი მეცნიერებას, ბიზნესსა და სახელმწიფოს შორის, რაც ინოვაციური ეკონომიკის მთავარი მოთხოვნაა; თითქმის არ არსებობს სახელმწიფოსა და ბიზნესის მხრიდან შეკვეთები სამეცნიერო კვლევებზე; თითქმის არ ხორციელდება საკუთარ კვლევებზე დაფუძნებული ინოვაციები, ინოვაციების იმპორტი შედარებით ხორციელდება მხოლოდ კავშირგაბმულობისა და ინფორმაციული ტექნოლოგიების სფეროში; დაბალგანვითარებულია ინოვაციური სისტემის ინფრასტრუქტურა (ბიზნესინკუბატორები, ტექნოპარკები, საკონსულტაციო და ტექ-

ნოლოგიის გადაცემის ცენტრები, კლასტერები, ინოვაციური ქსელები და სხვ.). დაბალგანვითარებულია სოფლად ჯიშთა გამოცდისა და საკონსულტაციო სადგურები, საკონსულტაციო ცენტრები, ჰიდრომეტეოროლოგიური, გეოლოგიური, გეოდეზიური, მეტროლოგიური, სეისმოლოგიური, სამოდელო, ხარისხის მართვის, სამეცნიერო-ტექნიკური ინფორმაციის, სტანდარტიზაციისა და სხვა სამსახურები; არსებობს ახალი ტექნოლოგიების შემოტანის დამამუხრუჭებელი მრავალი ფაქტორი: ცოდნის უქონლობა, პოლიტიკური ნებისა და ინსტიტუციური მხარდაჭერის არარსებობა, ფინანსური რესურსების სიმწირე, პოლიტიკური და სოციალური დამაბულობა;

საქართველოს ინოვაციური პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები

ქვეყნის ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების სტრატეგია უნდა მოიცავდეს სახელმწიფოს ინოვაციური პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებს და მათი რეალიზაციის გზებს. უპირველეს ყოვლისა, აუცილებელია ინოვაციური განვითარების პოლიტიკა იყოს **უწყვეტი და კომპლექსური**. შეიძლება გამოიყოს საქართველოს ინოვაციური პოლიტიკის შემდეგი ძირითადი მიმართულებები:

I. საქართველოს ინოვაციური სისტემის განვითარება

1. ინოვაციური სისტემის ხუთრგოლიანი მოდელის ჩამოყალიბება.

მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებში უპირატესობა ენიჭებოდა ინოვაციური სისტემის სამრგოლიან მოდელს (სპირალი) – **მეცნიერება-სახელმწიფო-ბიზნესი**, მაგრამ დღეისათვის იგი იცვლება **ოთხრგოლიანი მოდელით – მეცნიერება-სახელმწიფო-ბიზნესი-სამოქალაქო საზოგადოება**. ამას ემატება კიდევ ერთი რგოლი და ყალიბდება **ხუთრგოლიანი მოდელი – მეცნიერება-სახელმწიფო-ბიზნესი-სამოქალაქო საზოგადოება-გარემო**. ეს მოდელი სამრგოლიანი მოდელისაგან განსხვავებით გულისხმობს ინოვაციების ღიაობის პრინციპს ანუ ინოვაციურ პროცესებში სამოქალაქო საზოგადოების მნიშვნელოვან ჩართულობას, ასევე არსებული გარემოს ე.ი. ეკოლოგიური ფაქტორების გათვალისწინებას, სადაც გარემოში იგულისხმება ეკოლოგიური ფაქტორები, რომლებიც განაპირობებენ დანარჩენი კომპონენტების მდგრად განვითარებასა და სტაბილურ ფუნქციონირებას [Циреншиков В. 2019].

2. სამეცნიერო პოტენციალის გაძლიერება. რისთვისაც აუცილებელია მათი დაფინანსების ზრდა, რათა გაიზარდოს მეცნიერთა ხელფასი და განმტკიცდეს მეცნიერების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, რაც საშუალებას მოგვცემს გაიზარდოს მეცნიერთა პროდუქტიულობა, და მეცნიერებით ახალგაზრდების დაინტერესება. თანამედროვე ეტაპზე ასევე ინერგება მეცნიერების ღიაობის პრინციპი, რის მიხედვითაც მეცნიერები თავისუფლად ითანამშრომლებენ ერთმანეთთან როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე ქვეყნის გარეთ. ამისათვის კი საჭიროა გლობალურ სამეცნიერო სივრცეში ჩართვა. კრიტიკულად მნიშვნელოვანია ქვეყნის საგრანტო სისტემის გაფართოება. გრანტები უნდა არსებობდეს ყველა დონეზე (სახელმწიფო, უნივერსიტეტების, ბიზნესის დონეზე). აუცილებელია მეცნიერების საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფა, რომელშიც ასახული იქნება თანამედროვე მოთხოვნები. უნდა შეიქმნას სამეცნიერო მონაცემთა შენახვის, დამუშავებისა და გავრცელების საიმედო ინფრასტრუქტურა.

3. განათლების სისტემის სრულყოფა. უნდა განხორციელდეს უმაღლესი სასწავლებლების სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსება და მისი ეტაპობრივი ზრდა. ეს ხელს შეუწყობს სტუდენტების მხრიდან მოთხოვნილების გაზრდას და,

შესაბამისად, მიღებული ცოდნის დონის ამაღლებას. აუცილებელია განათლების ყველა დონეზე გააქტიურდეს აღმზრდელობითი ფუნქცია, რაც ხელს შეუწყობს ქვეყანაში კრიმინალის, ნარკომანიისა და აზარტული თამაშებისადმი ადამიანთა მისწრაფების შემცირებას. განათლების სისტემა უნდა პასუხობდეს ქვეყნის ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების მოთხოვნებს.

4. ინოვაციების იმპორტის გაძლიერება. თავდაპირველად ინოვაციური სისტემა ორიენტირებული უნდა იყოს ტექნოლოგიების, განსაკუთრებით უახლესი და მაღალი ტექნოლოგიების იმპორტზე. ამისათვის აუცილებელია შესაბამისი კადრების მომზადება და ტექნოლოგიების დიფუზიის ხელშემწყობი მექანიზმების შექმნა. უნდა აღმოიფხვრას ახალი ტექნოლოგიების შემოტანის დამამუხრუჭებელი მრავალი ფაქტორი: ცოდნის უქონლობა; პოლიტიკური ნებისა და ინსტიტუციური მხარდაჭერის არარსებობა; ფინანსური რესურსების სიმწირე; პოლიტიკური და სოციალური დაძაბულობა; საინვესტიციო გარემოს სრულყოფა გარედან ინოვაციების მოსაზიდად და სხვ.

5. საკუთარ კვლევებზე დაფუძნებული ინოვაციური სისტემის ფორმირება. მართალია ინოვაციის იმპორტს ადგილი ექნება ყოველთვის, მაგრამ, ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ასამაღლებლად, აუცილებელია თანდათან საკუთარ კვლევებზე დაფუძნებული ინოვაციური სისტემის ფორმირება, რაც კომპლექსური ღონისძიებების გატარებას მოითხოვს: მეცნიერებისა და განათლების, ასევე დაბალგანვითარებული სამეცნიერო კვლევების მომსახურებისა და კვლევის შედეგების წარმოებაში გადაცემის (ტექნოლოგიების ტრანსფერის) სისტემის სრულყოფა; მეწარმეთა და გამომგონებელთა ფენის გაძლიერება; კადრების მომზადებისა და გადამზადების სისტემის ეფექტიანობის ამაღლება და ა. შ.

6. ინოვაციური სისტემის ინფრასტრუქტურის სრულყოფა. გასაძლიერებელია მუშაობა ინფრასტრუქტურის ელემენტების (სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები; ტექნოპარკები; ბიზნეს-ინკუბატორები; კლასტერები, მცირე ინოვაციური საწარმოები; ინოვაციური ტექნოლოგიური ცენტრები; კონსალტინგური ფირმები; ტელესაკომუნიკაციო ქსელები; ფინანსური ინსტრუმენტები, მათ შორის, ვენჩურული კაპიტალი და სხვ.) როგორც რაოდენობის, ისე მათი ეფექტიანობის ზრდის მიმართულებით. უნდა შეიქმნას ინოვაციების განხორციელებისათვის წამახალისებელი (სუფსიდირება, საგადასახადო შეღავათები, რისკების დაზღვევა და სხვ.) გარემო; დონორების მიერ განხორციელებული პროექტების შედეგების დანერგვის მხარდაჭერი მექანიზმების სოფლად ჯიშთა გამოცდისა და საკონსულტაციო სადგურების, საკონსულტაციო ცენტრების, ჰიდრომეტეოროლოგიური, გეოლოგიური, გეოდეზიური, მეტროლოგიური, სეისმოლოგიური, სამოდელო, ხარისხის მართვის, სამეცნიერო-ტექნიკური ინფორმაციის, სტანდარტიზაციისა და სხვა სამსახურების გაძლიერება.

7. საშუალო და მცირე ბიზნესის განვითარების დაჩქარება. საშუალო და მცირე საწარმოები უმნიშვნელოვანეს როლს თამაშობენ: უმუშევრობისა და სიღარიბის დონის შემცირებაში; ქვეყნის სამეწარმეო პოტენციალის გადიდებაში და ამით კონკურენტუნარიანობის ამაღლებაში; საშუალო ფენის ჩამოყალიბებაში და ამით ქვეყნის ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური სტაბილურობის განმტკიცებაში., შიგა მიგრაციის შემცირებაში, ვინაიდან საშუალო და მცირე საწარმოების განვითარება, პრაქტიკულად, შეუზღუდავია. ისინი შესაძლებელია ფუნქციონირებდნენ ტერიტორიის ნებისმიერ ადგილზე. მაგრამ, თავიანთი სიმცირის გამო ისინი საჭიროებენ სახელმწიფოს მხრიდან მნიშვნელოვან მხარდაჭერას. აუცილებელია მიღე-

ბულ იქნეს კანონი „მცირე ბიზნესის მხარდაჭერის შესახებ“, რაც არსებობს მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში. ამ კანონის საფუძველზე უნდა შეიქმნას მცირე ბიზნესის მხარდამჭერი ორგანო (მაგალითად აშშ-ი ასეთ ორგანოს ჰქვია „მცირე ბიზნესის ადმინისტრაცია“) შესაბამისი ინრასტრუქტურით, მასტიმულირებელი ინსტრუმენტებით (საგადასახადო შეღავათები, იაფი კრედიტები, რისკების დაზღვევა, სახელმწიფო შესყიდვების გაიოლება და ა.შ.). განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ინოვაციური მცირე ბიზნესის განვითარებას. განვითარებულ ქვეყნებში ასეთი საწარმოები ახორციელებენ უფრო მეტ ინოვაციურ იდეას, ვიდრე მსხვილი საწარმოები. მცირე ბიზნესი ყველა დაწინაურებული ქვეყნის პრიორიტეტული ზრუნვის სფერო იყო. გამონაკლისის სახით შეიძლება დავასახელოთ სამხრეთ კორეა, სადაც მსხვილი ბიზნესის ძლიერი ლობისტური ჯგუფის გამო უპირატესობას მსხვილ ბიზნესს ანიჭებდა, მაგრამ როდესაც დაინახეს, რომ საშუალო ფენის ჩამოყალიბებას და სოციალ წონასწორობას საფრთხე შეექმნა, მილიარდებს ხარჯავენ მცირე ბიზნესის განსავითარებლად.

8. დონორების მიერ პროექტების განხორციელების შემდგომი მხარდაჭერის მექანიზმების შექმნა.

აუცილებელია ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროში შეიქმნას გარკვეული ქვედანაყოფი, რომელიც ორგანიზებას გაუკეთებს დონორების მიერ პროექტების განხორციელების შემდგომ პერიოდს – მიღებული შედეგების დაწერვას.

II. საქართველოს რეგიონების ინოვაციური განვითარება

რეგიონების (რაიონების) ეკონომიკის ინოვაციური განვითარებისათვის აუცილებელია:

1. რეგიონების ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების სიმძიმემ უნდა გადაინაცვლოს ცენტრიდან რეგიონებისკენ.

2. რეგიონების ხელმძღვანელობამ რეგიონები უნდა გადააქციონ უცხოური ინვესტიციებისათვის მიმზიდველ ტერიტორიებად.

3. თანდათან უნდა გაძლიერდეს რეგიონის ინოვაციური სისტემა შესაბამისი ინფრასტრუქტურით (ვენჩურული ფონდები, ტექნოლოგიების ტრანსფერის ცენტრები, ჯიშთა გამოცდის სადგურები, საკონსულტაციო ცენტრები, ჰიდრომეტეოროლოგიური, გეოლოგიური, გეოდეზიური, მეტეოლოგიური, სეისმოლოგიური, სამოდელო, ხარისხის მართვის, სამეცნიერო-ტექნიკური ინფორმაციის, სტანდარტიზაციისა და სხვა სამსახურების);

4. საქართველოს რაიონების ეკონომიკა ძირითადად აგრარული ხასიათისაა, ამდენად უმთავრესია მოხდეს ინოვაციური ფერმების შექმნის სტიმულირება;

5. რაიონების ბუნებრივი რესურსების გამოვლენა და მათი ეფექტიანი გამოყენება;

6. სტრუქტურულ ფონდების შექმნა, რომელთა ძირითადი დანიშნულება იქნება ფინანსური დახმარების გაწევა ჩამორჩენილობის დასაძლევად ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების გზით;

7. ბიოაგროწარმოების განვითარება, ეკოლოგიურად სუფთა და ბიოპროდუქციის წარმოების ხელშეწყობა და მათი საერთაშორისო სტანდარტებთან ჰარმონიზაცია;

8. სოფლისმეურნეობის პროდუქტთა შენახვა-გადამუშავების თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარება;

9. ცოდნის გავრცელების ფარგლებში რეგიონული ექსტენციის ცენტრების შექმნა და განვითარება და სხვა.

III. სამეცნიერო-ტექნიკური პროდუქციის ბაზრის შექმნა

ეკონომიკის ინოვაციური განვითარება დგას მეცნიერებისა და, ამის საფუძველზე, ინოვაციების განვითარებაზე. კურსი აღებული უნდა იყოს მეცნიერება-ტექნადი პროდუქციის წარმოებაზე. ამისათვის აუცილებელია სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოების (რაც გულისხმობს იმ სამუშაოთა ერთობლიობას, რომელიც მიმართულია ახალი ცოდნის შექმნასა და მის გამოყენებაზე ახალი პროდუქციის ან ტექნოლოგიის შესაქმნელად) დაფინანსების ზრდა, რის საფუძველზედაც შესაძლებელი გახდება სამეცნიერო-ტექნიკური პროდუქციის ბაზრის შექმნა. სამეცნიერო-ტექნიკურ ბაზარზე მომხმარებელი არის მეწარმე, რომელსაც სურს თავისი საწარმოს კონკურენტუნარიანობის გაზრდა. მიმწოდებელი კი არის ახალი პროდუქციის ან ტექნოლოგიის შემქმნელი ორგანიზაცია. ამ ბაზრის მოცულობა დამოკიდებულია შექმნილი სიახლის მოცულობაზე და ამ სიახლეთა დანერგვის აქტიურობაზე. სამეცნიერო-ტექნიკური პროდუქციის ბაზარზე შეზღუდულია პროდუქციის სასაქონლო ფორმა. ბაზარს მიეწოდება ინდივიდუალური მოხმარების პროდუქცია, ამდენად საბითუმო ვაჭრობა აქ, როგორც წესი არ ხდება. ბაზრის სტრუქტურა შეიძლება მოიცავდეს როგორც მსხვილ, ისე საშუალო და წვრილ საწარმოებს: უმაღლეს დაწესებულებებს, სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტებს, კვლევით ლაბორატორიებს, საპროექტო და საკონსტრუქტორო ბიუროებს, საწარმოთა სამეცნიერო-ტექნიკურ განყოფილებებს და სხვა ორგანიზაციებს, რომლებიც დაკავებულნი არიან სამეცნიერო-ტექნიკური საქმიანობით [Самсонова М.В. 2008].

IV. საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოება

ეკონომიკური უსაფრთხოების ძირითადი შინაარსი მდგომარეობს იმაში, რომ ქვეყანამ უნდა უზრუნველყოს პიროვნების, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს სასიცოცხლო ეკონომიკური ინტერესების მუდმივი დაცვა და ეკონომიკის დინამიკური განვითარება, როგორც მშვიდობიან, ისე საშინაო და საგარეო ექსტრემალური სიტუაციების პირობებში. იგი ხორციელდება საერთაშორისო, ეროვნულ, რეგიონულ, საწარმოსა და პირად დონეზე. მისი უმნიშვნელოვანესი ინტერესებია ეკონომიკის ინოვაციური განვითარებისა და კონკურენტუნარიანობის ამაღლების საფუძველზე: სოციალურ-ეკონომიკური და სამხედრო-პოლიტიკური სტაბილურობა; რესურსების ეფექტიანი გამოყენება და განაწილება; სახელმწიფოს ეროვნული პრიორიტეტების დაცვა და რეალიზება; მდგრადი განვითარება; მოსახლეობის კეთილდღეობისა და ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის ზრდა.

ეკონომიკური უსაფრთხოების განხორციელება გულისხმობს ღონისძიებათა სისტემის შემუშავებასა და განხორციელებას, რომელიც უზრუნველყოფს ქვეყნის ეროვნული ეკონომიკური სისტემის დამოუკიდებლობას, თვითმყოფადობას, მის განვითარებას, საშინაო და საგარეო მუქარების აღკვეთას, წინასწარი ზომების მიღებას მოსალოდნელი საფრთხის თავიდან ასაცილებლად. ეკონომიკური უსაფრთხოების განსახორციელებლად საჭიროა შესაბამისი ორგანიზაციული სტრუქტურა. ეკონომიკური უსაფრთხოება ემყარება შემდეგ ძირითად პრინციპებს: განვითარების ისტორიული გამოწვევებისა და მუქარების გათვალისწინება; გრძელვადიანი

სტრატეგიული მიზნებისა და ინტერესების განსაზღვრა; ადამიანის, საზოგადოების, სახელმწიფოს სასიცოცხლო ინტერესების დაცვა; ეროვნული და საერთაშორისო უსაფრთხოების თავსებადობა.

ეკონომიკური უსაფრთხოების შემადგენელი ნაწილებია: **ფინანსური უსაფრთხოება, ენერგეტიკული უსაფრთხოება; სასურსათო უსაფრთხოება**, ასევე მისი ცალკეული სფეროსა თუ დარგის უსაფრთხოება, როგორცაა მრეწველობა, ტრანსპორტი, კავშირგაბმულობა, ტურიზმი, ტრანზიტი, მცირე ბიზნესი და სხვ.

სტრატეგიის ყველა მიმართულების მიხედვით უნდა შემუშავდეს სახელმწიფო, დარგობრივი და სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრამები. ამ ეტაპზე მიზანშეწონილია შემუშავდეს: „**მეცნიერებისა და განათლების შემდგომი განვითარების პროგრამა**“, „**მრეწველობის ინოვაციური განვითარების პროგრამა**“, „**სოფლის მეურნეობის ინოვაციური განვითარების პროგრამა**“, „**ენერგეტიკის ინოვაციური განვითარების პროგრამა**“, „**მცირე ბიზნესის შემდგომი განვითარებისა და მხარდაჭერის პროგრამა**“.

სწორედ მეცნიერებისა და განათლების სფეროში გატარებული რადიკალური პროგრესული ცვლილებების შედეგად არის შესაძლებელი ეფექტიანი ინოვაციური სისტემის ჩამოყალიბება და ინოვაციური ეკონომიკის ფორმირება. ასევე, უმნიშვნელოვანესია მრეწველობის ინოვაციური განვითარების უზრუნველყოფა, ვინაიდან იგი ეკონომიკის მოწინავე დარგია და მისი განვითარების გარეშე სხვა დარგების განვითარება შეუძლებელია. სწორედ მრეწველობის ინოვაციურმა განვითარებამ უნდა განაპირობოს მთელი ეკონომიკის ინოვაციური განვითარება. მრეწველობის ინოვაციური განვითარება უნდა ეფუძნებოდეს მეცნიერებატევადი წარმოებების შექმნასა და განვითარებას.

სოფლის მეურნეობაში (რომელიც წარმოადგენს ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოების საფუძველს) უნდა დაჩქარდეს უახლეს ტექნოლოგიებზე დაარსებული ფერმერული (სასაქონლო) მეურნეობის ჩამოყალიბება. ამ დარგში მოზიდული უნდა იქნეს ქართველ ბიზნესმენთა ინვესტიციები. ენერგეტიკა სხვა გარგებთან შედარებით წინმსწრები ტემპებით უნდა ვითარდებოდეს. ძირითადი მიმართულება, ბუნებრივია, არის ალტერნატიული ენერგეტიკის (განახლებად ენერგიაზე დაფუძნებული) გაძლიერება. საწრაფოდ უნდა გადაიჭრას ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობასთან დაკავშირებული წინააღმდეგობები მოსახლეობის მხრიდან. განახლებადი ენერგეტიკა არ არის მხოლოდ მოკლე პერიოდზე გათვლილი, იგი მომავლის ენერგეტიკაა, რომელიც არასდროს ამოიწურება. მცირე ბიზნესის განვითარების გარეშე შეუძლებელი იქნება ქვეყანაში საშუალო ფენის ჩამოყალიბება, უმუშევრობისა და სიღარიბის მნიშვნელოვანი შემცირება.

დასკვნები

1. საქართველოში არც ერთი წინა მთავრობა არ ახორციელებდა ქმედით ღონისძიებებს ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების მიმართულებით ამიტომაც, რომ ინოვაციების სამართლებრივი ბაზის ფორმირება და ინოვაციური სისტემის განვითარება ძირითადად 2013 წლიდან იწყება. გადაიდგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები როგორც შესაბამისი ინსტიტუციური, ბაზისე ისე ინოვაციური სისტემის ფორმირების მიმართულებით.

2. მიუხედავად გატარებული ღონისძიებების პრობლემები დღესაც რჩება, უპირველეს ყოვლისა, ინოვაციურმა განვითარებამ ვერ მიიღო კომპლექსური და უწყვეტი ხასიათი. ასევე, თითქმის არ არსებობს საკუთარ ქვეყნებზე დაფუძნებული

ინოვაციური სისტემა, ცუდ მდგომარეობაშია ქვეყნის სამეცნიერო პოტენციალი, რაც ინოვაციური განვითარების საფუძველთა საფუძველია, სუსტია კავშირი სახელმწიფოს, ბიზნესსა და მეცნიერებას შორის და სხვ.

3. აუცილებელია შემუშავდეს ქვეყნის ინოვაციური განვითარების სტრატეგია და შესაბამისი პროგრამები. ინოვაციური პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები უნდა გახდეს:

1. **საქართველოს ინოვაციური სისტემის სრულყოფა.** იგი მოიცავს: ინოვაციური სისტემის ხუთგოლიანი მოდელის ჩამოყალიბებას; სამეცნიერო პოტენციალის გაძლიერებას; განათლების სისტემის სრულყოფას; ინოვაციების იმპორტის გაძლიერებას; საკუთარ კვლევებზე დაფუძნებული ინოვაციური სისტემის ფორმირებას; ინოვაციური სისტემის ინფრასტრუქტურის სრულყოფას; საშუალო და მცირე ბიზნესის განვითარების დაჩქარებას; დონორების მიერ პროექტების განხორციელების შემდგომი მხარდაჭერის მექანიზმების შექმნას;

2. **საქართველოს რეგიონების ინოვაციური განვითარება.**

3. **სამეცნიერო-ტექნიკური პროდუქციის ბაზრის შექმნა**

4. **საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოება.** იგი მოიცავს ფინანსურ, ენერგეტიკულ და სასურსათო უსაფრთხოებას, ასევე ეკონომიკის ცალკეული სფეროსა თუ დარგის უსაფრთხოებას

5. **სტრატეგიის ყველა მიმართულების მიხედვით უნდა შემუშავდეს სახელმწიფო, დარგობრივი და სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრამები.** ამ ეტაპზე მიზანშეწონილია შემუშავდეს: „მეცნიერებისა და განათლების შემდგომი განვითარების პროგრამა“, „მრეწველობის ინოვაციური განვითარების პროგრამა“, „სოფლის მეურნეობის ინოვაციური განვითარების პროგრამა“, „ენერგეტიკის ინოვაციური განვითარების პროგრამა“.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. აბესაძე რ. 2020. საქართველოს ინოვაციური პოლიტიკა და ინოვაციური სისტემა. თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის სამეცნიერო შრომების კრებული. თბილისი, უნივერსიტეტის გამომცემლობა, ტ. XIII.
2. ‘Matias Braun, Sebastián Bustos, Luis Felipe Céspedes. 3021. Innovation Strategy and Economic Development.
<https://www.cgdev.org/sites/default/files/WP590-Innovation-strategy-economic-development.pdf>
3. Тимонина И. Л. 2017. Стратегия инновационного развития Японии: на пути к четвертой промышленной революции. “Восток” 2017, № 4
4. Самсонова М.В. 2008. Особенности формирования рынка научно-технической продукции в современных условиях хозяйствования
<https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-formirovaniya-rynka-nauchnotekhnicheskoy-produktsii-v-sovremennykh-usloviyah-hozyaystvovaniya>
5. Циренщиков В. 2019. Стратегия инновационного развития Евросоюза: новые цели и инициативы, «Современная Европа», №6, с. 138–148